

Rodinné právo

Daniel Bartoň

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Základy práva, 9. února 2015

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Přehled přednášky

Rodinné právo

Daniel Bartoň

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Co je manželství a jak vzniká?

- ▶ Trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem
- ▶ Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc
- ▶ Vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle snoubenců
- ▶ Rozlišujeme občanský a církevní sňatek

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Zákonné překážky manželství

- ▶ Absence plné svéprávnosti pro nezletilost (soud může z důležitých důvodů umožnit sňatek po dosažení 16. roku věku)
- ▶ Omezení svéprávnosti v této oblasti
- ▶ Existence manželství, registrovaného partnerství či obdobného svazku
- ▶ Předci, potomci, sourozenci, příbuzní na základě osvojení, poručník a poručenec, pěstoun a svěřené dítě

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Práva a povinnosti manželů

- ▶ Rovné povinnosti a práva
- ▶ Povinnost úcty, žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti
- ▶ Právo, aby mu ten druhý sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech
- ▶ Povinnost při volbě pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela, nezletilého dítěte, popř. dalších členů rodiny
- ▶ Povinnost přispívat na potřeby života rodiny a domácnosti

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Rozhodování o záležitostech rodiny

- ▶ Společně, primární dohoda
- ▶ Pokud se nedohodnou, může soud na návrh jednoho z manželů nahradit svým rozhodnutím souhlas druhého manžela v případě
 - ▶ odmítání udělit souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny
 - ▶ neschopnosti projevit vůli

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Obstarávání záležitostí a zastupování

- ▶ V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně
- ▶ Manžel má právo zastupovat svého manžela v běžných záležitostech
- ▶ Výše uvedené neplatí v případě nesouhlasu toho druhého nebo pokud spolu manželé nežijí ve společné domácnosti

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručení

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Společné jmění manželů

- ▶ **Společné jmění manželů** tvoří vše, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů
- ▶ Rozlišujeme 3 režimy společného jmění manželů:
 - ▶ zákonný režim
 - ▶ smluvený režim
 - ▶ režim založený rozhodnutím soudu

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Zánik manželství

- ▶ Smrtí
- ▶ **Rozvodem** – manželství může být rozvedeno, pokud je soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení (výjimky: pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilého dítěte nebo manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel)
- ▶ Rozlišuje se:
 - ▶ rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (rozvod bez domněnky rozvratu)
 - ▶ rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (když se k návrhu na rozvod druhý manžel připojí)

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Příbuzenství

- ▶ Vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením
- ▶ **V linii přímé** – jedna osoba pochází od druhé
- ▶ **Ve vedlejší linii** – osoby mají společného předka, ale přitom nepocházejí jedna od druhé
- ▶ Stupeň příbuzenství mezi dvěma osobami se určuje podle počtu zrození, jimiž v linii přímé pochází jedna od druhé a ve vedlejší linii obě od svého nejbližšího společného předka

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Švagrovství

- ▶ Vznikem manželství vznikne švagrovství mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela (ne však mezi příbuznými jednoho manžela a příbuznými druhého manžela)
- ▶ V jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem
- ▶ Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Světlení dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Mateřství

Matkou dítěte je žena, která je porodila.

Rodinné právo

Daniel Bartoň

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Určení otcovství - 1. domněnka

- ▶ Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo poté, co byl manžel matky prohlášen za nezvěstného, má se za to, že otcem je manžel matky.
- ▶ Narodí-li se dítě ženě znovu provdané, má se za to, že otcem je manžel pozdější, i když se dítě narodilo před uplynutím třístého dne poté, co předchozí manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné.
- ▶ Narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství, a manžel, popřípadě bývalý manžel matky prohlásí, že není otcem dítěte, zatímco jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte, má se za to, že otcem je tento muž, připojí-li se matka k oběma prohlášením.

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Určení otcovství - 2. domněnka

- ▶ Pokud nedojde k určení otcovství dle 1. domněnky, má se za to, že otcem je muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže (osobně před soudem nebo matričním úřadem)
- ▶ Takto lze určit otcovství i k nenarozenému dítěti (pokud je již počato)

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Určení otcovství - 3. domněnka

- ▶ Pokud nedojde k určení otcovství dle 1. a 2. domněnky, může matka, dítě i muž, který tvrdí, že je otcem, navrhnout, aby otcovství určil soud
- ▶ Má se za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti.

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručení
Opatrovnictví
Světlení dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Popírání otcovství

- ▶ Manžel může do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce, popřít své otcovství u soudu, nejpozději však do šesti let od narození dítěte
- ▶ Matka může do šesti měsíců od narození dítěte popřít, že otcem dítěte je její manžel
- ▶ Je-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, může soud rozhodnout, že zmeškání lhůty promíjí, pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Osvojení

- ▶ Přijetí cizí osoby za vlastní
- ▶ Předpokladem je takový vztah mezi osvojitelem a osvojenecem, jaký je mezi rodičem a dítětem (nebo jsou zde alespoň základy takového vztahu)
- ▶ O osvojení rozhoduje soud
- ▶ Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které jí vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem
- ▶ Osvojiteli se mohou stát primárně manželé, jen výjimečně někdo jiný (ne registrovaní partneři)
- ▶ Není možné mezi příbuznými v linii přímé a sourozenci (výjimka: náhradní mateřství)

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Práva a povinnosti

- ▶ Účelem povinností a práv k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte
- ▶ Povinnosti a práva rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti
- ▶ Dítě je povinno dbát svých rodičů
- ▶ Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku; dítě je povinno se těmito opatřeními podřídit
- ▶ Rodiče a dítě si jsou povinni pomoci, podporou a ohledem na svou důstojnost

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svřetení dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Rodičovská odpovědnost

- ▶ Zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění
- ▶ Vniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti
- ▶ Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud
- ▶ Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou jej při rozhodování v úvahu

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Vyživovací povinnost

- ▶ Předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost
- ▶ Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti
- ▶ Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní
- ▶ Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Poručenství

- ▶ Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka
- ▶ Poručník má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost
- ▶ Poručník podává soudu pravidelně zprávy o osobě dítěte a o jeho vývoji a předkládá účty ze správy jeho jmění

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Světlení dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Opatrovnictví

- ▶ Opatrovník jmenován dítěti soudem, pokud
 - ▶ hrozí střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé
 - ▶ zákonný zástupce nehájí dostatečně zájmy dítěte
 - ▶ je to v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu
 - ▶ tak stanoví zákon
- ▶ Zvláštním případem je opatrovník pro správu jmění dítěte

Rodinné právo

Daniel Bartoň

Manželství

Pojem a vznik

Práva a povinnosti manželů

Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství

Určování rodičovství

Osvojení

Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství

Opatrovnictví

Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství

Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Svěření dítěte do péče jiné osoby

- ▶ Soud může svěřit dítě do osobní péče jiného člověka, pokud nemůže o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník
- ▶ Rodičům je stanovena povinnost platit výživné k rukám pečující osoby

Rodinné právo

Daniel Bartoň

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Pěstounství

- ▶ Soud může svěřit dítě do osobní péče pěstouna, pokud nemůže o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník
- ▶ Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi
- ▶ Rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti
- ▶ Svěření dítěte do pěstounské péče nemá vliv na trvání vyživovací povinnosti rodičů k dítěti
- ▶ Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými; má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

- ▶ Ústavní výchovu může soud nařídit, pokud
 - ▶ jsou výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte
 - ▶ jsou tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit
- ▶ Především v případech, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě
- ▶ Soud je povinen vždy zvážit, zda není na místě dát přednost svěřením dítěte do péče fyzické osoby

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Světlení dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Prameny a literatura

- ▶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ▶ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, dostupná např. na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- ▶ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>
- ▶ Komentáře Wolters Kluwer a C. H. Beck

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr

Závěr

- ▶ Dotazy
- ▶ Příště: věcná práva

Manželství

Pojem a vznik
Práva a povinnosti manželů
Zánik manželství

Příbuzenství a švagrovství

Pojem příbuzenství a švagrovství
Určování rodičovství
Osvojení
Vztah rodičů a dítěte

Další formy péče o dítě

Poručenství
Opatrovnictví
Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství
Ústavní výchova

Prameny a literatura

Závěr